

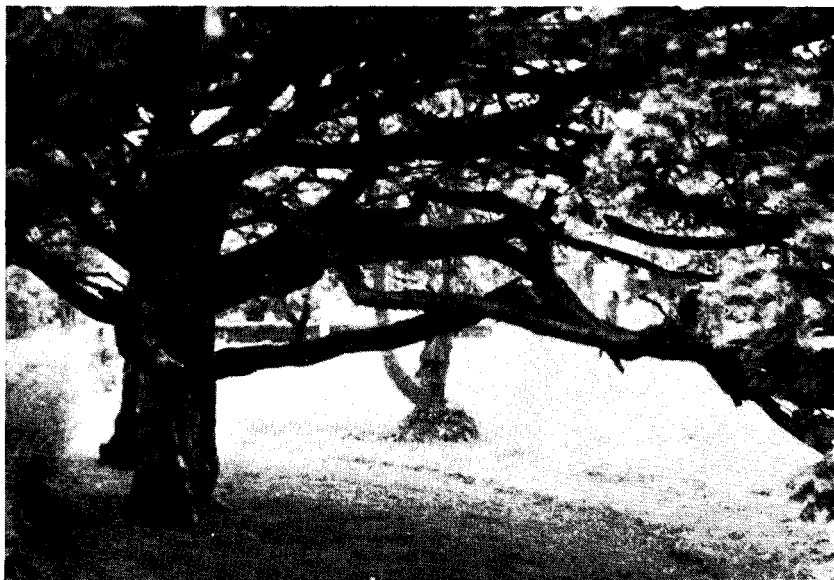
KOMMANDØRGÅRDENS TAX, RØMØ

Af JOHANNES THOLLE

Indtil Rømø i 1950 ophørte med at være en ø, var det få, som ikke havde ærinde, der kom derover, for det kunne være meget besværligt. Færgefarten over vadehavet måtte rette sig efter tidevandsklokkeslettet, og undertiden var der for lidt, til andre tider for meget vand — takket være de ofte hårde storme, så det kunne vare dage, før overfart var mulig. Blandt de »mulige« dage fandt jeg i sin tid een, — og derunder besøgte jeg Kommandørgården, som ligger på øens nordlige del, og som i hvert fald er fra 1700-tallet. Denne ener blandt Røms fisker- og bondehjem ligger som gårdene andre steder i marskegnene på et højt sted i terrainet og er yderligere beskyttet imod havet ved et 1 m højt varf. Kommandørgården er for nylig overgået til Nationalmuseet, som her har samlet ting fra denne specielle slægtsgård samt fra Rømø i almindelighed. Haven er beskyttet af jorddiger, som naturligvis ikke giver læ af værdi for træer, der rager op over dem; jordbunden er sandet, så forholdene for havedyrkning er meget karrige.

Og dog vokser der i den lille have 2 Taxtræer, og nu, da øen faktisk overrendes af turister, der gør turen derover ad den 7 km lange dæmning, kan det vel være på sin plads at give træerne et par linjer. Jeg besøgte atter Rømø i sommeren 1952, og trods silende regn fik jeg et fotografi af den største af Taxene; den lille skimtes i baggrunden.

Disse 2 Tax er ikke ukendt i dendrologiens verden. Her kan således citeres fra Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles årsskrift 1925, s. 222, i artiklen om gamle Tax i Danmark, at de (den) udmærker sig ved, at dens krone, som følge af vindpåvirkning, er ganske horisontalt udbredt. Sådan er det selvfølgelig stadig, — jeg mener, at vinden bestandig øver sin indflydelse på deres form og jordbunden på deres vækst. Jeg har ikke selv målt træerne, men arkitekt ESTER ANDERSEN ved Nationalmuseets etnologiske undersøgelser har velvilligst med-

Taxus baccata, Kommandørgården, Romo, fot. 1952.

The large tree (the little one is seen behind).

delt mig, at det østligste og største Taxtræ har en højde af omtrent 4,5 m; omkredsen af stammen er — en halv meter fra jorden — 1,5 m; kronediameteren varierer en del, og der er målt følgende radier: fra centrum af stammen imod vest 0,70 m, mod nord 4,50 m, mod øst 6,50 m og mod syd 2,0 m. Hvordan man så end lægger tallene sammen, viser det altså tydeligt, at den store Tax er langt bredere, end den er høj, og udbredt bort fra den herskende vindretning. Under mit sidste besøg i Kommandørgårdens have var jeg ledsaget af et par gartneriske kolleger, der sammen med mig var enige om, at Taxen på grund af de finere, sartere og smallere nåle og sit øvrige habitus måtte skønnes at være en varietet af *Taxus baccata*. På stedet virker den næsten *Tsuga*-agtigt, og dette indtryk tilligemed det faktum, at den vokser på landets yderste ø, helt ude i Vesterhavet, gør, at man i endnu højere grad stopper op og beundrer den. For at få rede på sagen har jeg givet dendrologen, magister JOHAN LANGE, nogle kviste til bedømmelse; magisteren mener at kunne fastslå, at det ikke er nogen særlig varietet, men at det (som også antydet) må være de ganske specielle (og ugunstige) vækstforhold, der har givet sig de nævnte udslag i habitus og struktur.

Til dette anførte om Taxene (især den største) kunne det natur-

ligvis være interessant at notere, hvor gamle de var. Tiden for Kommandørgårdens tilkomst er antydnet foran; men man kan ikke derfor sige, at Taxene er plantet så tidligt. Selve begrænsningen af haven mod nord, øst og syd er efter Nationalmuseets opgivelse den gamle, men udover Taxtræerne er beplantningen ikke ældre end fra ca. 1900. Øens ældste beboere ved dog at berette, at træerne allerede var store, da de var børn, altså i firserne, hvilket træernes nuværende ydre også turde understøtte; nærmere kommer man vel ikke spørgsmålet, for årringene kan tælles. Om hvorfra Kommandørgårdens Tax stammer, har vi vel lov at gisne; når stuer og bygninger minder om den intime forbindelse, der forud var med Holland, hvorfor skulle så ikke de gamle Tax stå som levende fortidsminder om netop denne kontakt. Røms kommandører har kunnet hente meget, meget andet end kakler og bygningsstil i Holland; de har også kunnet hente »have-sager« i denne form som Taxene.

Jo, det er nok værd at tage over dæmningen til vor vestligste ø, og tusinder af personer og hundreder af foreninger gør det nu hver sommer.

Summary.

JOHANNES THOLLE: The Yews at Kommandørgården, Rømø.

In the garden of this place two very fine- and narrow-leaved specimens of *Taxus baccata* are found. They have a very broad crown, especially towards north and east, the prevailing winds being western and southwestern. The height of the largest is only 4.5 m, while the diameter of the crown varies between south to north: 6.5 m (2.0+4.5) and west to east 7.2 (0.7+6.5) m. The girdle of the trunk is 1.5 m in 0.5 m height. The age of the trees may only be guessed upon, the oldest inhabitants of the island tell that they were large in their childhood, and it is possible that they are of the same age as the house which dates from about 1700. The photo (from 1952) shows the largest tree.